

PAZ ERRÁZURIZ

KBr Fundación MAPFRE

PAZ ERRÁZURIZ

Seu: KBr Fundación MAPFRE

Avinguda del Litoral, núm. 30 - 08005 Barcelona

Dates: Del 6 de juny al 15 de setembre

Comissari: Carlos Gollonet

Imatges en alta resolució:

<https://noticias.fundacionmapfre.org/media/2024/05/IMAGENES-PRENSA-PAZ-ERRAZURIZ.zip>

Aquesta exposició forma part de la secció oficial del Festival PhotoESPAÑA

PHotoESPAÑA 2024

Comunicació Fundación MAPFRE

Alejandra Fernández

690 04 91 12

alejandra@fundacionmapfre.org

Imatge de la portada:

Boxejador VI, Santiago, de la sèrie Boxejadors.

El combat contra l'àngel, 1987

Còpia moderna

© Paz Errázuriz. Col·leccions Fundación MAPFRE

DESTACAT

L'any 2018, després d'haver organitzat la primera retrospectiva de l'artista a Espanya, Fundación MAPFRE incorporava 175 obres de la fotògrafa xilena Paz Errázuriz (Santiago de Xile, 1944) als seus fons. L'exposició que presentem, com a part de la cita anual de la programació del KBr amb les nostres col·leccions, està constituïda per una acurada selecció d'aquestes fotografies i inclou algunes de les seves sèries més conegudes, com *La poma d'Adam* o *L'infart de l'ànima*, juntament amb d'altres de les seves obres més representatives, des dels anys setanta fins a l'actualitat.

BIOGRAFIA

Paz Errázuriz viu i treballa a Xile. El 1995 va rebre el Premi Ansel Adams, atorgat per l'Instituto Chileno Norteamericano de Cultura, i l'any 2005 el Premi a la Trajectòria Artística del Círculo de Críticos de Arte de Xile. El 2014 va rebre l'Orde al Mèrit Pablo Neruda, i el Premi PHotoEspaña el 2015, any en què també va representar Xile a la Biennal de Venècia. El 2017 li va ser concedit el Premi Nacional d'Arts Plàstiques de Xile. Cofundadora de l'Asociación de Fotógrafos Independientes (AFI) i col·laboradora de la revista *Aps* i de diverses agències de premsa, ha rebut les beques Guggenheim (1986), Fundación Andes (1990), Fulbright (1992) i Fondart (1994, 2009 i 2018).

La seva obra és present en importants col·leccions, com Daros Latinamerica de Zúric, la Tate Gallery de Londres, el MoMA de Nova York, el Guggenheim, el Museo Nacional de Bellas Artes de Xile i les ja esmentades col·leccions de Fundación MAPFRE.

CLAUS

La dictadura xilena. El règim militar xilè es va iniciar amb un cop d'estat l'11 de setembre del 1973, que va enderrocar el govern democràtic del president Salvador Allende. A partir d'aleshores i fins l'11 de març del 1978, Augusto Pinochet va presidir la Junta Militar. Aquell any, volent legitimar la seva dictadura, va convocar unes eleccions molt qüestionades i el 1980 va aprovar una nova constitució, passant a proclamar-se president de la República de Xile de manera indefinida. La Junta Militar es va mantenir fins a l'any 1990. La dictadura de Pinochet va instaurar un toc de queda que va perdurar fins al 1987, i es va caracteritzar per un model anticomunista i autoritari, en el qual es van reprimir les llibertats, els partits polítics, els sindicats i la democràcia, la qual cosa va dur a la persecució i les desigualtats econòmiques i socials de bona part de la població civil. Segons les xifres de l'Instituto Nacional de Derechos Humanos de Xile, les víctimes de la dictadura de Pinochet superen les 40.000 entre assassinats, torturats i desapareguts.

Al marge de la societat. «[...] el que fotografo té a veure amb les persones que no són al centre, sinó fora, sempre subordinades al poder», va dir Paz Errázuriz en una entrevista l'any 2004. Al llarg de la seva trajectòria l'artista s'ha interessat per persones que es mouen al marge dels canons establerts a la societat. La marginalitat és sempre una qüestió canviant, perquè depèn de com es defineixen els models en diferents èpoques. Així, fotografia individus que viuen al carrer, boxejadors en moments de vulnerabilitat i esgotament, representants de petits cirks en el seu dia a dia, malalts mentals, ancians, transsexuals que exerceixen la prostitució, etc., abordant els aspectes que més poden desestabilitzar l'ordre normatiu.

La fotògrafa. El sentit de pertinença cap a allò que fotografia és recurrent en el treball de Paz Errázuriz. Tal com ella mateixa ha assenyalat: «Sempre he pensat que la fotografia té a veure amb qui la registra. En el meu cas totes les meves sèries responen inevitablement als meus desitjos, interessos i obsessions». Des que va començar, en el treball de l'artista hi ha una afecció constant envers les persones i les realitats que fotografia, de manera que el tancament d'una obra esdevé un procés complicat. Bona part dels seus retratats pertanyen a una comunitat o tenen formes de vida particulars, uns espais als quals ella, almenys al moment de fer les seves fotografies, també vol pertànyer.

L'EXPOSICIÓ

El treball de Paz Errázuriz arrenca a la segona meitat de la dècada del 1970 a Xile, país sotmès a la violència i la repressió del règim de Pinochet (1973-1990), i s'estén fins avui. Sense voler definir-se com a cronista d'un moment concret, durant aquells anys Errázuriz es va centrar a documentar els qui d'alguna manera eren ignorats pel règim. La carrera de l'artista s'ha desenvolupat sempre al seu país d'origen. En les seves imatges, fortament compromeses, l'autora vol donar veu a aquells que no acostumen a ser escoltats. Fotografia espais en els quals predomina la marginació i el tancament, però els personatges que hi habiten es presenten sempre des de la confiança i el respecte mutu. De manera continuada, Errázuriz ha triat temes i ha retratat individus situats al marge del discurs hegemònic i de l'oficialitat. Entre d'altres, les seves sèries són poblades d'ancians, infants, malalts mentals, prostitutes, transvestits o nadius americans. En les seves imatges, l'autora mostra permanentment una forta consciència social com a fotògrafa, una gran rellevància de l'actitud ètica davant del món, i un profund sentit del respecte i de la proximitat envers les persones retratades i els assumptes que l'han preocupat. Un interès que amb el temps ha mantingut i fins i tot intensificat aquesta convivència amb els seus retratats, tal com mostra l'ampli corpus de treball que ha desenvolupat al llarg de tota la seva trajectòria.

La mostra es desenvolupa al llarg de diferents seccions que comprenen des de l'any 1979, quan Errázuriz comença a fotografiar, fins als treballs que aborda el 2014.

ELS ADORMITS (1979)

Des de les seves primeres fotografies al Xile de la dictadura, l'obra de Paz Errázuriz emfatitza la singularitat de les persones situades als marges del sistema social: recorre el carrer amb la seva càmera, la qual cosa, en un país militaritzat, representa tota una transgressió, ja que al capdavant parlem d'una dona que surt de la llar amb l'objectiu de retratar els exclosos de la retòrica oficial, en una antítesi dels discursos hegemònics. La sèrie *Els adormits* inclou imatges de persones desvalgudes que passen moltes hores al ras o que sobreviuen a la intempèrie, desnonats, sumits en el son o vençuts pel cansament.

PROTESTES (1982-1989)

Durant els darrers anys de la dictadura, un ampli sector de la societat xilena va participar en vagues, manifestacions i protestes contra el règim. Molts d'aquests manifestants eren dones, com les que van formar el moviment «Mujeres por la vida». Coneixent el profund compromís de Paz Errázuriz amb els drets humans, no sorprèn que l'artista empatitzés amb els manifestants. És així que va documentar-ne les accions i va registrar les tensions i les dinàmiques de la resistència tal com es pot veure en *El Día de la Dona*, quan, des d'un turó de la ciutat de Santiago, va fotografiar la interrupció del trànsit que va fer un grup femení, com també les pràctiques dissuasives i repressives de les forces de l'ordre per contenir les protestes.

Dones per la vida, de la sèrie Protestes, 1988

Còpia digital

© Paz Errázuriz. Col·leccions Fundació MAPFRE

EL CIRC (1984)

El circ esdevé una nova reflexió sobre tot allò situat al marge canònic de la societat. És, com el carnestoltes, el límit de la festa. Errázuriz fotografia escenes en circs petits, provincians, marcats pel nomadisme i el sentiment de no pertinença. Presenta l'excepcionalitat com a forma de vida i, alhora, la vulnerabilitat i la volatilitat com a característiques inherents a tot espectacle efímer.

Miss Piggy I, Santiago, de la sèrie El circ, 1984
Còpia d'època de gelatina de plata
© Paz Errázuriz. Col·leccions Fundación MAPFRE

LA POMA D'ADAM (1983-1987)

Durant els anys vuitanta, Paz Errázuriz va dedicar gran part del temps a freqüentar un grup d'homes que es transvestien i prostituïen en diferents bordells de Santiago i de Talca; durant la dictadura, aquests homes sovint van ser víctimes de violència, assetjament i vexacions. La sèrie resultant d'aquest treball es va titular *La poma d'Adam*. En formen el nucli les imatges dels integrants d'una gran família composta per Mercedes, els seus dos fills biològics transvestits, Evelyn i Pilar, i tot un seguit d'amics i d'amigues que Errázuriz va fotografiar en la seva quotidianitat. Una gran família heterodoxa que trencava motlles i que es va veure delmada per la sida, la precarietat econòmica i el malviure sota la dictadura. Tal com assenyala Carlos Gollonet, comissari de l'exposició: «Les imatges que formen *La poma d'Adam* ens recorden que les fotografies d'Errázuriz no cerquen el moment fugaç, robat a la persona fotografiada, sinó que es basen en una connexió i un pacte amb ella. És un procés en el qual es conrea la relació amb el retratat i s'alimenta la confiança mútua».

Evelyn I. de la sèrie *La poma d'Adam*, 1987

Còpia moderna

© Paz Errázuriz. Col·leccions Fundación MAPFRE

EL COMBAT CONTRA L'ÀNGEL (1987)

El 1987, Errázuriz es va acostar una vegada més a un món que tradicionalment s'ha considerat «aliè» a la dona. La del boxejador és una vida que hom suposa plena de virilitat i, tanmateix, la sèrie que l'artista desenvolupa entorn d'aquest esport a la Federación Chilena de Boxeo està constituïda per un conjunt d'imatges en les quals els esportistes es caracteritzen per la seva vulnerabilitat. Aquests individus, contràriament al que es podria imaginar, mostren esgotament, cansament i fragilitat. Unes vides que no encaixen en l'ordre normatiu.

Boxejador V, Santiago, de la sèrie Boxejadors.

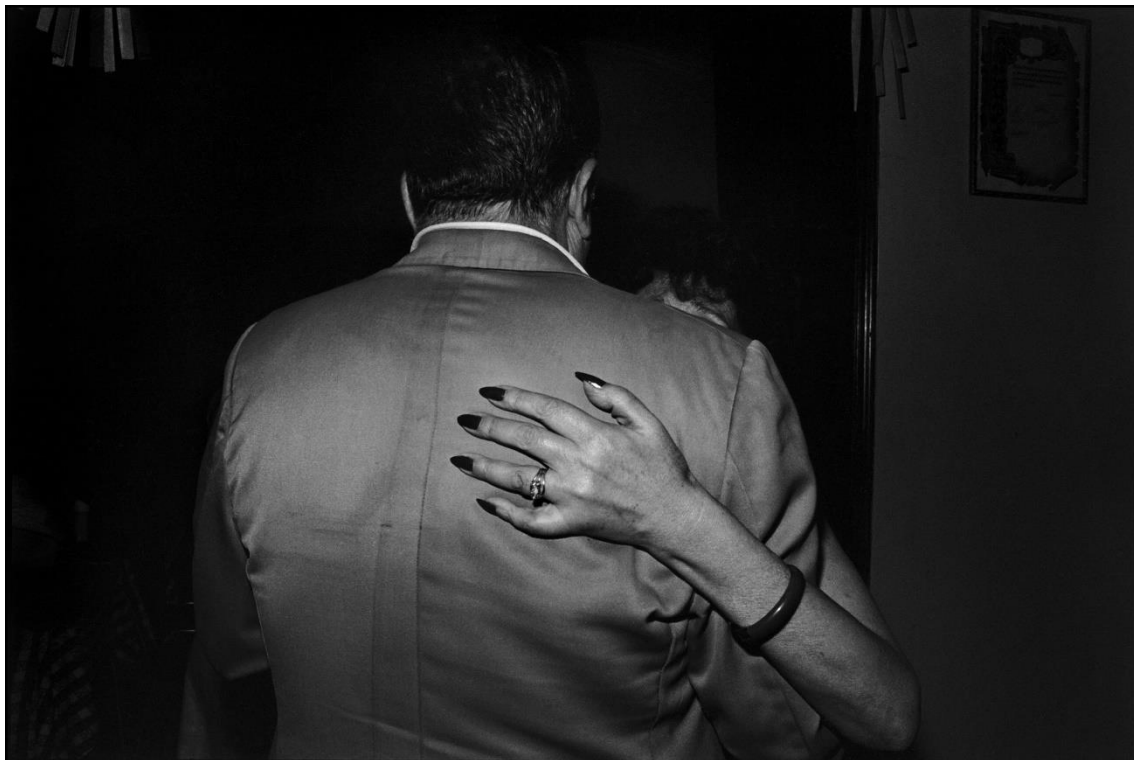
El combat contra l'àngel, 1987

Còpia moderna

© Paz Errázuriz. Col·leccions Fundación MAPFRE

TANGO (1988)

L'interès per les persones d'edat avançada ha estat una altra de les constants en la trajectòria d'Errázuriz. Més enllà del caràcter ritual del ball, en aquest cas el tango el ballen persones de la tercera edat. Amb un profund respecte, l'artista s'allunya de tota mirada caricaturesca o crítica i capta moments precisos d'aquestes parelles de ball amb els cossos entrellaçats.

Club Buenos Aires, Santiago, de la sèrie Tango (És cosa de dos), 1988

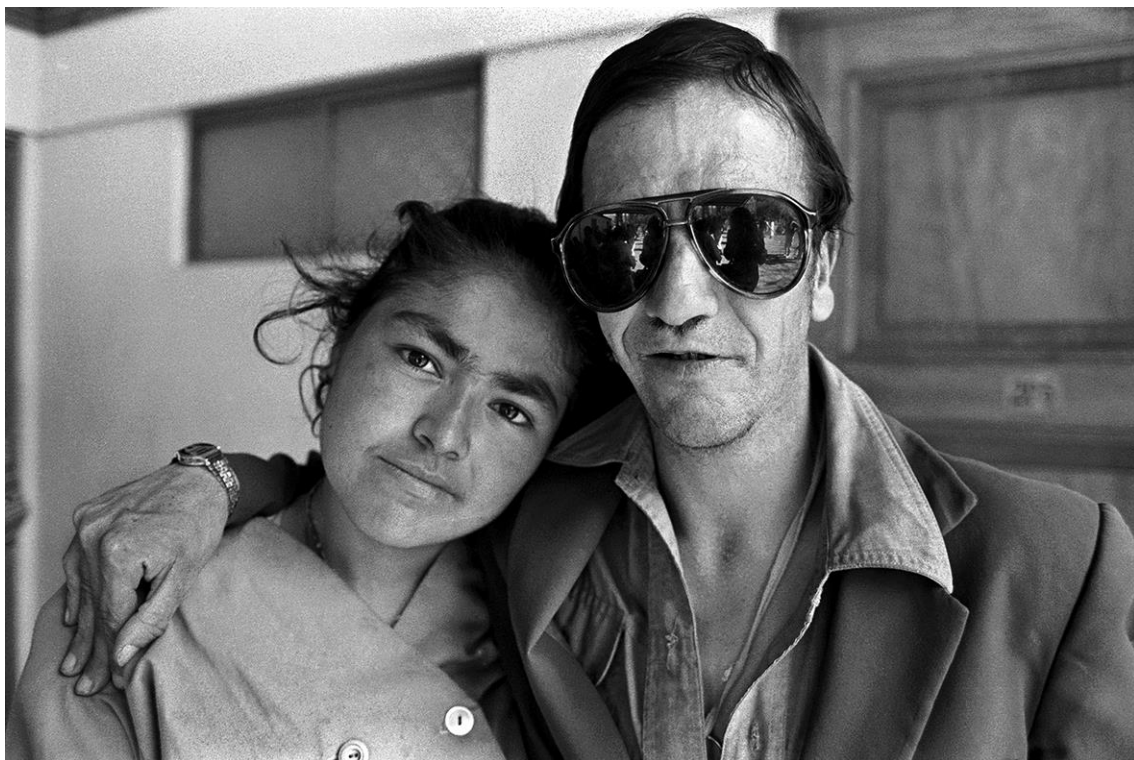
Còpia d'època de gelatina de plata

© Paz Errázuriz. Col·leccions Fundación MAPFRE

L'INFART DE L'ÀNIMA (1992-1994)

Allunyada de la visió condescendent i paternalista amb què habitualment es retrata a persones amb malalties mentals, Paz Errázuriz va emprendre aquest projecte a l'hospital psiquiàtric Philippe Pinel de Putaendo, a dos-cents quilòmetres de Santiago de Xile, centrant-se en la individualitat dels retratats i les relacions que havien creat entre ells. Malgrat la misèria i la precarietat de les instal·lacions en què es trobaven, l'artista va saber transmetre la tendresa de les parelles i les abraçades dels interns, dotant-los d'una nova dignitat, fins i tot per mitjà del títol que va donar a la sèrie: *L'infart de l'ànima*.

«[...] l'interès per les condicions dels qui per un o altre motiu estan reclosos cobrava un sentit especial en el context d'un país que sortia d'una de les dictadures més cruels de la història, marcada per empresonaments massius i desaparicions. De manera que la sèrie era també un comentari indirecte sobre la història mateixa de Xile. El fet és que les imatges d'Errázuriz van ser mostrades al mateix hospital perquè les contemplessin tant els pacients com el personal que hi treballava. I això possiblement va ser la clau que va suscitar la posada en pràctica d'algunes millores en la intendència del centre i en l'atenció proporcionada als malalts», explica Carlos Gollonet, comissari de l'exposició.

Infart 5, Putaendo, de la sèrie L'infart de l'ànima, 1994

Còpia de gelatina de plata

© Paz Errázuriz. Col·leccions Fundación MAPFRE

ELS NÒMADES DEL MAR (1993-2002)

El 1993, Paz Errázuriz va conèixer Fresia Alessandri Baker, Jérwar-asáwer en kawésqar. Va ser aleshores que l'artista va decidir endinsar-se en l'hàbitat natural d'aquest poble, situat a la costa est de l'illa de Wellington, a l'extrem sud de la Patagònia. Amb respecte i cura, d'acord amb la seva ètica de treball, Paz va trigar anys a guanyar-se la confiança d'aquesta població indígena i documentar-ne el mode de vida. Una comunitat fràgil en vies d'extinció a causa de l'explotació duta a terme per l'home industrialitzat –epidèmies, desforestació o exterminis, entre d'altres. D'aquesta trobada va sorgir una exposició l'any 2003 i el llibre *Kawésqar, hijos de la mujer sol* (2005), en el qual l'artista va alternar la fotografia amb els testimoniatges orals dels retratats en la seva pròpia llengua.

Atáp, Ester Edén Wellington, Puerto Edén, de la sèrie Els nòmades del mar, 1995

Còpia moderna

© Paz Errázuriz. Col·leccions Fundación MAPFRE

CEGUESA (2003-)

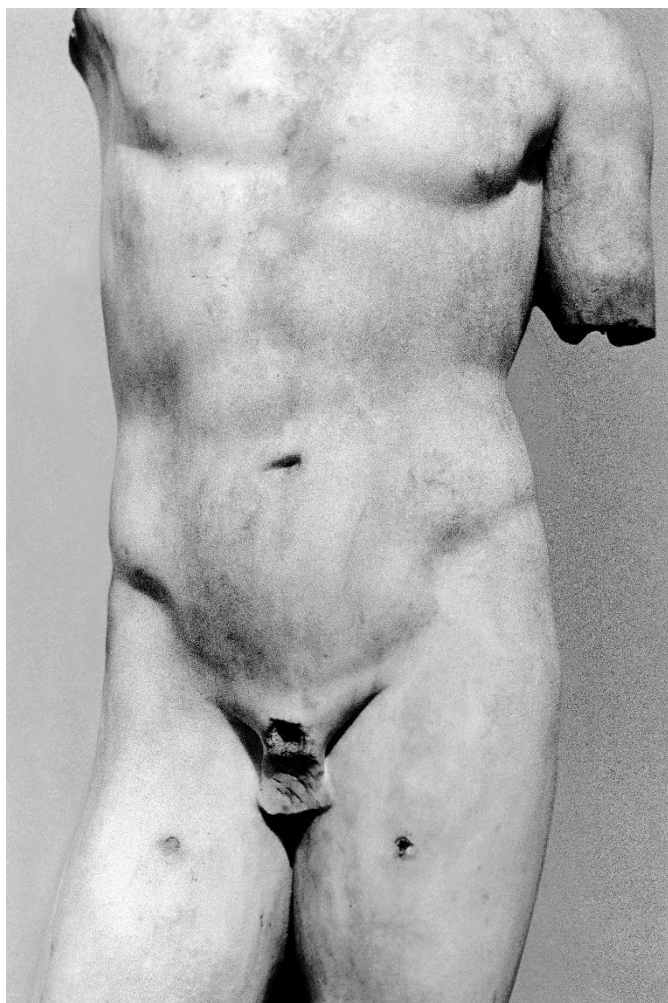
El 2003, Paz Errázuriz va iniciar la sèrie *Ceguesa*, encara avui inconclusa, en la qual l'artista retrata persones que saben que estan sent fotografiades. De vegades apareixen en parella, la qual cosa les allunya de l'estereotip de la solitud dels invidents. Aquesta sèrie enllaça amb el projecte *La llum que em cega*, que va fer al poblat de El Calvario, a la VI Regió de Xile. Allí va conèixer una família que patia acromatòpsia, una malaltia rara a causa de la qual la realitat es percep en blanc i negre. Per a aquesta sèrie, Errázuriz no es va centrar només en la fotografia, sinó que la va combinar amb vídeo documental, videoart digital, música i escriptura poètica.

MEMENTO MORI (2004)

Memento Mori se centra en les imatges i els motius decoratius que els familiars col·loquen als cementiris per recordar els seus morts. Els adorns i les flors romanen, al costat de la imatge del difunt, inalterables al llarg del temps.

El títol de la sèrie és una frase llatina que significa «recorda que has de morir», cosa que ens fa a tots iguals –malgrat les diferències socials que es mantenen fins i tot en l'àmbit funerari–, com també ens fan iguals els records o el sentiment d'abandó de les famílies dels difunts. Paz Errázuriz es referia així a aquestes fotografies: «M'atreu molt el caràcter anònim dels personatges. Hi ha una relació entre l'anonimat i la potencialitat de bellesa. Per exemple, el treball de *Memento Mori*. El cementiri té una estructuració social, amb els seus barris, els seus sectors més rics o més populars. I les fotografies que jo hi vaig fer són de tot arreu, triades a l'atzar, i es forma tot un conjunt preciós. Són fotografies que m'emocionen fins a l'infinit. Potser van ser persones horroroses, tant me fa. Mai no pots pensar-ho, això. Transmeten quelcom de molt bonic. Totes aquestes persones són d'una bellesa increïble».

EXÈRESIS (2004)

El títol de la sèrie, del grec *exaíresis* («extirpació»), en el sentit d'un tall radical i traumàtic, fa referència a les escultures mutilades que Paz Errázuriz ha anat fotografiant en diferents museus d'Europa i dels Estats Units. No s'ofereixen motius o detalls sobre les condicions d'aquesta mutilació, sinó la imatge de l'escultura masculina castrada (la suposem masculina, perquè l'enquadrament també n'ha eliminat el cap). Aquestes obres d'art serveixen a Errázuriz per reflexionar sobre la masculinitat desfigurada, mancada de tot heroisme: enllaça així de manera indirecta amb el seu treball sobre el transvestisme. Amb la càmera crea un nou cos, ambigu, sense un gènere definit, i constata la decadència del símbol fàl·lic i la fragilitat del discurs que el sosté.

Exèresi I, de la sèrie Exèresis, 2004

Còpia digital

© Paz Errázuriz. Col·leccions Fundació MAPFRE

NINES (2014)

L'interès de Paz Errázuriz per la prostitució es remunta als seus inicis. Fins i tot abans que abordés *La poma d'Adam*, va fotografiar treballadores del sexe que li van demanar que no publicués les imatges per por de ser identificades. A més, entre el 1999 i el 2002, va fer fotografies en diferents prostíbuls de Curanilahué i Valparaíso. L'any 2014 va viatjar fins al nord de Xile, a la frontera amb el Perú, amb la intenció de fer fotografies en una presó, però va recalar en un prostíbul, La Casa de las Muñecas, d'on pren el títol aquesta sèrie. Per a aquest projecte va fer servir una càmera digital i va treballar només en color, en aquesta zona fronterera que sembla abandonada i on els bordells són espais habituals on les dones esdevenen treballadores del sexe per sobreviure. Una vegada més, l'artista fa unes fotografies en les quals domina el respecte i la confiança entre la fotògrafa i la retratada.

INVITAD@S KBr

Coincidint amb la presentació de l'exposició, Invitad@s KBr presenta una conversa entre Paz Errázuriz i Laura Terré moderada per Carlos Gollonet, comissari de la mostra

La conversa tindrà lloc a l'auditori del centre el 6 de juny a les 19.00 hores. També es retransmetrà en línia (prèvia inscripció a la web del KBr) i estarà posteriorment disponible a la web.

XARXES SOCIALS

<https://kbr.fundacionmapfre.org/>

@KBrfmapfre

@KBrfmapfre

facebook.com/fundacionmapfreultura

INFORMACIÓ PRÀCTICA

Centre de Fotografia KBr

Avinguda del Litoral, núm. 30 - 08005 Barcelona

Telèfon: +34 93 272 31 80

infokbr@fundacionmapfre.org

HORARI GENERAL

Dilluns (excepte festius): tancat.

De dimarts a diumenge (i festius): de les 11 a les 20 h.

Darrer accés: 30 minuts abans del tancament.

La sala es comença a desocupar 10 minuts abans del tancament.

AUDIOGUIES:

Disponibles en castellà, anglès i català. Format en línia, accessible amb el mòbil.

Disponible també en dispositiu auditiu, qu'es pot obtenir a la sala (segons disponibilitat).